

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZEDMIOTU PRZYRODA niezbędne do uzyskania śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych

Szkoła Podstawowa nr 310 im. Michała Byliny w Warszawie

Wymagania edukacyjne z przedmiotu przyroda zostały opracowane na podstawie realizowanego programu nauczania, podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, statutu szkoły oraz obowiązujących w szkole zasad oceniania.

Wymagania uwzględniają specyfikę przedmiotu przyroda jako interdyscyplinarnego obszaru wiedzy, łączącego elementy biologii, geografii, chemii i fizyki. Szczególne znaczenie mają: obserwowanie i badanie przyrody, prowadzenie doświadczeń, formułowanie pytań i wniosków, rozwiązywanie problemów, korzystanie z wiarygodnych źródeł informacji, bezpośredni kontakt ze środowiskiem, rozwijanie krytycznego i kreatywnego myślenia oraz kształtowanie odpowiedzialnej postawy wobec zdrowia, środowiska i klimatu.

1. OBSZARY AKTYWNOŚCI UCZNIA PODLEGAJĄCE OCENIE

Na lekcjach przyrody oceniane są w szczególności następujące obszary aktywności ucznia:

- 1. Rozumienie i stosowanie wiedzy przyrodniczej, w tym:**
 - o rozumienie podstawowych pojęć, terminów i zależności przyrodniczych;
 - o poprawne posługiwanie się językiem przyrodniczym;
 - o wyjaśnianie zjawisk i procesów zachodzących w przyrodzie;
 - o łączenie wiedzy z zakresu biologii, geografii, chemii i fizyki.
- 2. Prowadzenie obserwacji, pomiarów i doświadczeń, samodzielnie lub w grupie:**
 - o przygotowanie i wykonanie obserwacji lub doświadczenia zgodnie z instrukcją;
 - o właściwe posługiwanie się przyrządami i pomocami przyrodniczymi;
 - o przestrzeganie zasad bezpieczeństwa;
 - o dokumentowanie przebiegu i wyników obserwacji lub doświadczenia;
 - o formułowanie wniosków na podstawie uzyskanych wyników.
- 3. Dociekanie naukowe i wnioskowanie, w tym:**
 - o formułowanie pytań badawczych;
 - o stawianie hipotez;
 - o planowanie prostych badań;
 - o analizowanie wyników;
 - o porównywanie, klasyfikowanie i wyciąganie wniosków;
 - o dostrzeganie zależności przyczynowo-skutkowych.
- 4. Stosowanie zdobytej wiedzy i umiejętności w praktyce, szczególnie w sytuacjach typowych i życia codziennego.**
- 5. Rozwiązywanie problemów przyrodniczych, w tym:**
 - o zadań problemowych;
 - o zadań wymagających analizy informacji;
 - o zadań wymagających uzasadnienia własnego stanowiska;
 - o zadań kreatywnych i wymagających poszukiwania różnych rozwiązań.
- 6. Prace projektowe i długoterminowe, indywidualne i zespołowe.**
- 7. Korzystanie z różnych źródeł informacji, w tym:**
 - o podręczników;
 - o atlasów, map i planów;
 - o tabel, wykresów, fotografii i schematów;
 - o materiałów popularnonaukowych;
 - o zasobów internetowych;
 - o technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Ocenie podlega również umiejętność oceny wiarygodności i przydatności wykorzystywanych informacji.

8. **Aktywność na lekcji i poza nią oraz wkład pracy ucznia**, z uwzględnieniem jego możliwości, systematyczności, samodzielności i postępów.
9. **Praca indywidualna i zespołowa**, w tym:
 - o współpraca z innymi;
 - o podział zadań;
 - o odpowiedzialność za powierzone zadanie;
 - o komunikowanie się;
 - o prezentowanie efektów wspólnej pracy.
10. **Prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń**, w szczególności kompletność, systematyczność i poprawność wykonywania zapisów i ćwiczeń.

2. SPRAWDZIANY

1. Sprawdziany obejmujące większą partię materiału są zapowiadane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, zgodnie z zasadami określonymi w statucie szkoły.
2. Uczeń jest zobowiązany do przystąpienia do wszystkich przewidzianych w danym okresie sprawdzianów.
3. W przypadku usprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie uczeń ustala z nauczycielem termin uzupełnienia sprawdzanej wiedzy i umiejętności. Co do zasady termin ten wynosi do dwóch tygodni od dnia przeprowadzenia pracy przez klasę.
4. W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności ucznia, trwającej dłużej niż tydzień, termin zaliczenia materiału ustalany jest indywidualnie z nauczycielem.
5. Jeżeli uczeń, mimo ustalonego terminu, nie przystąpi do zaliczenia pracy klasowej lub sprawdzianu, nauczyciel może w toku zajęć lekcyjnych sprawdzić stopień opanowania przez ucznia wymaganych wiadomości i umiejętności w wybranej przez siebie formie. Nieprzystąpienie do ustalonego terminu bez uzasadnionej przyczyny może skutkować oceną niedostateczną, zgodnie ze statutem szkoły i zasadami oceniania obowiązującymi w szkole.
6. Uczeń może poprawić ocenę ze sprawdzianu w terminie do dwóch tygodni od dnia otrzymania oceny.
7. Uczeń może przystąpić do poprawy danej pracy jeden raz, w formie ustalonej przez nauczyciela.
8. Przy ustalaniu oceny klasyfikacyjnej nauczyciel bierze pod uwagę zarówno ocenę uzyskaną z pierwotnej pracy, jak i wynik poprawy, zgodnie z zasadami oceniania obowiązującymi w szkole. W dzienniku mogą być widoczne obie oceny.
9. Sprawdzone i ocenione prace pisemne są udostępniane uczniowi oraz jego rodzicom/opiekunom prawnym do wglądu na zasadach określonych w statucie szkoły.
10. Nauczyciel sprawdza prace klasowe i sprawdziany w terminie określonym w statucie szkoły, co do zasady nie później niż w ciągu dwóch tygodni od ich przeprowadzenia.

3. KARTKÓWKI

1. Nauczyciel może przeprowadzić kartkówkę trwającą do 20 minut, obejmującą materiał z maksymalnie trzech ostatnich lekcji, bez wcześniejszego zapowiadania.
2. Kartkówka może służyć sprawdzeniu bieżącego stopnia opanowania wiadomości i umiejętności, a także przygotowaniu ucznia do dalszej nauki.
3. Kartkówki mogą obejmować również umiejętności praktyczne, np.:
 - o odczytywanie informacji z mapy;
 - o analizowanie tabel i wykresów;
 - o interpretowanie fotografii i schematów;
 - o rozpoznawanie organizmów;
 - o analizowanie wyników doświadczeń;
 - o formułowanie prostych wniosków.

4. ODPOWIEDŹ USTNA

W przypadku odpowiedzi ustnej ocenie mogą podlegać:

- a) zrozumienie zagadnienia i poprawność merytoryczna;
- b) zakres i poprawność przedstawionych wiadomości;
- c) umiejętność wyjaśniania zjawisk i zależności;
- d) argumentowanie i uzasadnianie własnych odpowiedzi;
- e) formułowanie sądów i wniosków;

- f) poprawne stosowanie terminologii przyrodniczej;
 - g) sposób prezentacji wypowiedzi;
 - h) umiejętność korzystania z map, planów, atlasów, schematów, tabel, wykresów, fotografii i innych źródeł informacji;
 - i) umiejętność wykorzystania wiedzy przyrodniczej w sytuacjach praktycznych.
1. Nauczyciel może sprawdzać wiadomości i umiejętności z trzech ostatnich lekcji lub z materiału wskazanego jako powtórzeniowy.
 2. Uczeń ma prawo w ciągu semestru dwukrotnie zgłosić nieprzygotowanie do lekcji.
 3. Nieprzygotowanie może obejmować:
 - o brak przygotowania do odpowiedzi ustnej;
 - o brak wymaganych pomocy i materiałów;
 - o brak zeszytu przedmiotowego;
 - o brak zeszytu ćwiczeń.
 4. Nieprzygotowanie należy zgłosić na początku lekcji, przed rozpoczęciem sprawdzania przygotowania uczniów.
 5. W przypadku długotrwałej, usprawiedliwionej nieobecności, trwającej dłużej niż tydzień, uczeń ma prawo po powrocie do szkoły zgłosić nieprzygotowanie do lekcji i ustalić z nauczycielem sposób oraz termin uzupełnienia zaległości.
 6. Zgłoszenie nieprzygotowania nie zwalnia ucznia z obowiązku uzupełnienia wiadomości, umiejętności, notatek i wykonania zaległych prac.

5. USTALANIE OCENY ŚRÓDROCZNEJ I ROCZNEJ

Przy ustalaniu oceny śródrocznej i rocznej nauczyciel bierze pod uwagę wszystkie uzyskane przez ucznia informacje o poziomie opanowania wiadomości i umiejętności oraz jego postępach w nauce.

W szczególności uwzględniane są wyniki z następujących obszarów:

1. **prace klasowe i sprawdziany;**
2. **kartkówki i odpowiedzi ustne;**
3. **praca na lekcji**, w tym:
 - o praca z mapą;
 - o analiza różnych materiałów źródłowych;
 - o wykonywanie doświadczeń i obserwacji;
 - o zadania praktyczne;
 - o zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń;
4. **różnorodne metody i narzędzia diagnozowania efektów uczenia się**, m.in.:
 - o mapy myśli;
 - o lapbooki;
 - o projekty;
 - o zadania problemowe;
 - o zadania kreatywne;
 - o prezentacje;
 - o portfolio;
 - o dokumentacja obserwacji i doświadczeń;
 - o inne formy pozwalające uczniowi zaprezentować wiedzę i umiejętności.

Stosowanie różnorodnych metod służy bieżącemu monitorowaniu postępów ucznia, udzielaniu informacji zwrotnej oraz rozwijaniu jego samodzielności, refleksji nad własnym uczeniem się i sprawczości.

5. **prace projektowe i długoterminowe oraz dodatkowe zadania;**
6. **aktywność pozalekcyjna**, w tym udział w przedsięwzięciach, konkursach, projektach i działaniach związanych z przyrodą.

Wymieniona kolejność wskazuje znaczenie poszczególnych obszarów w procesie rozpoznawania poziomu osiągnięć ucznia i nie oznacza automatycznego wyliczania oceny klasyfikacyjnej na podstawie średniej arytmetycznej ocen.

Ocena śródroczna i roczna jest oceną poziomu spełnienia wymagań edukacyjnych, a nie wyłącznie średnią uzyskanych ocen cząstkowych.

6. POPRAWA OCEN

1. Uczeń może poprawić ocenę z pracy klasowej lub sprawdzianu na zasadach określonych w

- punkcie 2.
2. Ocenę uzyskaną z innych form aktywności, w tym z kartkówki, odpowiedzi ustnych, projektów czy zadań wykonywanych na lekcji, co do zasady nie podlegają poprawie.
 3. W uzasadnionych przypadkach nauczyciel może umożliwić uczniowi ponowne wykonanie określonego zadania lub sprawdzenie danej umiejętności, jeżeli służy to rozpoznaniu rzeczywistego poziomu jego osiągnięć.

7. AKTYWNOŚĆ UCZNIA

1. Aktywność ucznia podczas lekcji oraz jego dobrowolna aktywność pozalekcyjna mogą być nagradzane ocenami częściowymi oraz systemem „**plusów**” i „**minusów**”, zgodnie z zasadami przyjętymi w szkole.
2. Przez aktywność rozumie się w szczególności:
 - o aktywne uczestniczenie w lekcji;
 - o zgłaszanie się i udzielanie poprawnych odpowiedzi;
 - o zadawanie pytań;
 - o formułowanie wniosków;
 - o aktywne uczestniczenie w doświadczeniach i obserwacjach;
 - o pracę indywidualną i zespołową;
 - o odpowiedzialne wykonywanie powierzonych zadań;
 - o wykonywanie dodatkowych, dobrowolnych zadań.
3. Za aktywność uczeń może otrzymywać **plusy**.
4. Za trzy zgromadzone plusy uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, a za sześć zgromadzonych plusów – ocenę celującą, zgodnie z przyjętym systemem oceniania.
5. **Minusy** mogą być przyznawane m.in. za:
 - o brak pracy podczas lekcji;
 - o brak przygotowania do wykonywania zadania;
 - o brak wymaganych materiałów, szczególnie niezbędnych do przeprowadzania doświadczeń przyrodniczych;
 - o brak zeszytu lub zeszytu ćwiczeń;
 - o niewywiązywanie się z powierzonych obowiązków.
6. Za trzy zgromadzone minusy uczeń może otrzymać ocenę niedostateczną, zgodnie z zasadami przyjętymi w szkole.
7. Plusy mogą być odnotowywane przez nauczyciela w zeszycie ucznia, natomiast minusy i wynikające z ich liczby oceny mogą być odnotowywane w dzienniku elektronicznym.
8. Aktywność ucznia nie może być utożsamiana wyłącznie z liczbą zgłoszeń. Nauczyciel uwzględnia również jakość pracy, samodzielność, zaangażowanie, współpracę, postępy oraz wkład pracy ucznia.

8. DODATKOWE ZADANIA I DZIAŁANIA UCZNIA

1. Dodatkowe zadania, projekty i działania podejmowane z inicjatywy ucznia mają charakter dobrowolny i nieobowiązkowy.
2. Mogą obejmować m.in.:
 - o przygotowanie prezentacji;
 - o wykonanie modelu;
 - o przygotowanie doświadczenia;
 - o wykonanie projektu przyrodniczego;
 - o przygotowanie materiału popularnonaukowego;
 - o udział w działaniach proekologicznych;
 - o dokumentowanie obserwacji przyrodniczych;
 - o przygotowanie materiałów dla klasy.
3. Nauczyciel uwzględnia tego rodzaju aktywność w całorocznym rozpoznawaniu postępów edukacyjnych ucznia, jego zaangażowania, samodzielności i rozwoju zainteresowań.

9. JAWNOŚĆ OCEN

1. Wszystkie oceny uzyskiwane przez ucznia w procesie nauczania są jawne dla ucznia i jego rodziców/opiekunów prawnych.
2. Uczeń otrzymuje informację o uzyskanej ocenie od nauczyciela przedmiotu.
3. Rodzice/opiekunowie prawni mogą uzyskać informacje o ocenach oraz postępach

edukacyjnych ucznia za pośrednictwem dziennika elektronicznego oraz w innych formach określonych w statucie szkoły.

4. Nauczyciel, w miarę możliwości, przekazuje uczniowi również informację o tym, co zostało wykonane prawidłowo, co wymaga poprawy oraz w jaki sposób uczeń może poprawić swoje osiągnięcia.

10. INFORMOWANIE UCZNIA O PRZEWIDYWANEJ OCENIE KLASYFIKACYJNEJ

Na dwa tygodnie przed śródrocznym i rocznym klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej uczeń jest informowany o przewidywanej dla niego ocenie klasyfikacyjnej z przyrody, zgodnie z terminami i zasadami określonymi w statucie szkoły.

Informacja może być przekazana w formie ustnej uczniowi oraz odnotowana w sposób przyjęty w szkole.

11. INFORMOWANIE RODZICÓW O PRZEWIDYWANEJ OCENIE NIEDOSTATECZNEJ

Na cztery tygodnie przed przewidywanym klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej rodzice/opiekunowie prawni ucznia są informowani o przewidywanej dla ucznia **rocznej ocenie niedostatecznej z przyrody** w formie określonej w statucie szkoły.

12. OBSERWACJA AKTYWNOŚCI I POSTĘPÓW UCZNIA

1. Aktywność i praca ucznia podczas lekcji podlegają bieżącej obserwacji.
2. Nauczyciel obserwuje w szczególności:
 - o poziom opanowania wiadomości i umiejętności;
 - o sposób wykorzystania wiedzy w praktyce;
 - o umiejętność obserwowania i badania przyrody;
 - o umiejętność prowadzenia doświadczeń;
 - o formułowanie pytań i wniosków;
 - o samodzielność;
 - o aktywność i zaangażowanie;
 - o współpracę z innymi;
 - o systematyczność;
 - o postępy ucznia w stosunku do jego wcześniejszych osiągnięć.
3. Ocena ucznia uwzględnia jego rzeczywisty poziom osiągnięć oraz indywidualne możliwości i potrzeby edukacyjne, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
4. Szczególną wartość mają działania umożliwiające uczniowi bezpośredni kontakt z przyrodą, prowadzenie obserwacji terenowych, doświadczeń i badań oraz praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy.

13. KONKURSY PRZEDMIOTOWE

1. Uczniowie biorący udział w konkursach przyrodniczych i osiągający sukcesy w kolejnych etapach konkursu mogą otrzymać **częstkową ocenę celującą**, zgodnie z zasadami określonymi w statucie szkoły lub przedmiotowych zasadach oceniania.
2. Udział w konkursie nie zastępuje systematycznej pracy ucznia i nie zwalnia go z obowiązku realizowania wymagań edukacyjnych.
3. Szczególne osiągnięcia konkursowe mogą być uwzględniane przy ustalaniu oceny klasyfikacyjnej zgodnie z obowiązującymi przepisami i statutem szkoły.

14. OSIĄGNIĘCIA W KONKURSACH O ZASIĘGU DZIELNICOWYM

Nagrody i wyróżnienia uzyskane przez ucznia w konkursach przedmiotowych o zasięgu dzielnicowym mogą być uwzględniane przy ustalaniu oceny śródrocznej lub rocznej, w tym mogą skutkować podwyższeniem oceny o jeden stopień, jeżeli wynika z całokształtu osiągnięć ucznia.

15. LAUREACI KONKURSÓW PRZEDMIOTOWYCH O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

Uczeń – laureat konkursu przedmiotowego o zasięgu wojewódzkim otrzymuje z danych zajęć edukacyjnych **celującą roczną ocenę klasyfikacyjną**, zgodnie z obowiązującymi

16. UZYSKANIE OCENY ROCZNEJ WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA

Uczeń ma możliwość uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z przyrody, jeżeli spełni warunki określone w statucie Szkoły Podstawowej nr 310 oraz w niniejszych zasadach.

W szczególności uczeń może zostać zobowiązany do:

- 1. przedstawienia kompletnego zeszytu przedmiotowego zawierającego wszystkie wymagane lekcje, notatki, ćwiczenia i wykonane działania;**
- 2. przedstawienia uzupełnionego zeszytu ćwiczeń;**
- 3. przystąpienia do sprawdzenia wiadomości i umiejętności z zakresu wskazanego przez nauczyciela.**

Zakres sprawdzanej wiedzy i umiejętności obejmuje treści wynikające z realizowanej w danym roku szkolnym podstawy programowej oraz programu nauczania.

Warunki uzyskania oceny wyższej niż przewidywana powinny być stosowane zgodnie ze statutem szkoły i w sposób umożliwiający rzetelne sprawdzenie stopnia spełnienia wymagań edukacyjnych.

KRYTERIA OCEN Z PRZEDMIOTU „PRZYRODA”

OCENA CELUJĄCA – 6

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanego programu nauczania;
- samodzielnie rozwija zainteresowania przyrodnicze i potrafi wykorzystywać wiedzę wykraczającą poza podstawowe wymagania;
- sprawnie wyszukuje, analizuje, przetwarza i prezentuje informacje przyrodnicze z różnych, w tym cyfrowych, źródeł;
- potrafi samodzielnie formułować pytania badawcze, stawiać hipotezy, planować obserwacje i doświadczenia oraz analizować ich wyniki;
- samodzielnie rozwiązuje problemy przyrodnicze i proponuje różne, również nietypowe rozwiązania;
- potrafi zastosować wiedzę przyrodniczą w nowych i problemowych sytuacjach;
- dokonuje analizy i syntezy informacji oraz formułuje trafne i logiczne wnioski;
- dostrzega zależności pomiędzy organizmami, środowiskiem nieożywionym i działalnością człowieka;
- potrafi analizować wpływ człowieka na środowisko, w tym na klimat, oraz proponować odpowiedzialne działania służące ochronie przyrody;
- samodzielnie i odpowiedzialnie uczestniczy w obserwacjach terenowych, doświadczeniach, projektach i innych działaniach praktycznych;
- aktywnie współpracuje w zespole, podejmuje inicjatywę i potrafi zaprezentować efekty swojej pracy;
- osiąga sukcesy w konkursach przyrodniczych lub przedmiotowych na szczeblu wyższym niż szkolny.
- W przypadku prac pisemnych uczeń zazwyczaj osiąga **100% punktów możliwych do zdobycia** oraz prawidłowo wykonuje zadania wymagające samodzielnego rozumowania, analizy i zastosowania wiedzy.

OCENA BARDZO DOBRA – 5

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- bardzo dobrze opanował wiadomości i umiejętności określone wymaganiami edukacyjnymi;
- sprawnie posługuje się terminologią przyrodniczą;
- samodzielnie wyjaśnia podstawowe zjawiska i procesy zachodzące w przyrodzie;
- sprawnie wykorzystuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania problemów;
- samodzielnie analizuje informacje przedstawione w formie tekstu, mapy, tabeli, wykresu, fotografii lub schematu;
- potrafi planować i wykonywać proste doświadczenia oraz obserwacje zgodnie z instrukcją;
- prawidłowo dokumentuje wyniki doświadczeń i obserwacji oraz formułuje wnioski;
- dostrzega i wyjaśnia zależności pomiędzy elementami środowiska przyrodniczego;
- dostrzega wpływ działalności człowieka na środowisko i potrafi wskazać możliwe następstwa tych działań;
- potrafi przewidywać następstwa procesów naturalnych oraz działalności człowieka;
- samodzielnie korzysta z różnych źródeł informacji;
- aktywnie i odpowiedzialnie uczestniczy w pracy indywidualnej i zespołowej;
- podejmuje działania służące ochronie środowiska i racjonalnemu korzystaniu z jego zasobów;
- w pisemnych sprawdzianach wiedzy i umiejętności osiąga zazwyczaj **od 85% do 99% punktów możliwych do zdobycia**.

OCENA DOBRA – 4

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- dobrze opanował wiadomości i umiejętności określone wymaganiami edukacyjnymi;
- poprawnie posługuje się podstawową terminologią przyrodniczą;
- poprawnie wyjaśnia typowe zjawiska i procesy przyrodnicze;
- poprawnie korzysta z podręcznika, atlasu, mapy, planu oraz innych pomocy dydaktycznych;
- właściwie wykorzystuje podstawowe przyrządy służące do obserwacji i pomiarów;
- potrafi przeprowadzić obserwację lub doświadczenie zgodnie z instrukcją;

- potrafi opisać wyniki obserwacji i doświadczeń oraz sformułować podstawowy wniosek;
- korzysta z różnych źródeł informacji;
- dostrzega wpływ przyrody na życie człowieka i jego działalność;
- dostrzega wpływ działalności człowieka na środowisko;
- potrafi zaproponować podstawowe działania służące ochronie środowiska przyrodniczego;
- ocenia podstawowe relacje pomiędzy działalnością człowieka a środowiskiem;
- dokonuje porównań zjawisk, procesów i elementów przyrody, posługując się właściwą terminologią;
- potrafi współpracować z innymi podczas wykonywania zadań;
- w pracach pisemnych osiąga zazwyczaj **od 70% do 84% punktów możliwych do zdobycia**.

OCENA DOSTATECZNA – 3

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował podstawowe, najważniejsze i przystępne wiadomości oraz umiejętności określone wymaganiami edukacyjnymi;
- zna i rozumie podstawowe pojęcia przyrodnicze;
- rozpoznaje podstawowe zjawiska, procesy i elementy środowiska przyrodniczego;
- potrafi opisać podstawowe zjawiska zachodzące w środowisku przyrodniczym;
- prowadzi proste obserwacje bezpośrednie i pośrednie oraz potrafi je opisać;
- wykonuje proste doświadczenia zgodnie z instrukcją;
- potrafi, przy niewielkiej pomocy nauczyciela, wyciągać podstawowe wnioski z obserwacji i doświadczeń;
- posługuje się mapą, planem, atlasem i innymi podstawowymi źródłami informacji;
- rozpoznaje i ocenia podstawowe postawy człowieka wobec środowiska przyrodniczego;
- dostrzega podstawowe zależności między środowiskiem a działalnością człowieka;
- poprawnie, przy pomocy nauczyciela, rozwiązuje typowe zadania i problemy przyrodnicze;
- korzysta, przy pomocy nauczyciela, z innych źródeł informacji;
- potrafi wykonać podstawowe zadania indywidualne i zespołowe;
- w przypadku prac pisemnych osiąga zazwyczaj **od 51% do 69% punktów możliwych do zdobycia**.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA – 2

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- w zakresie przewidzianym podstawą programową wykazuje się znajomością i rozumieniem podstawowych pojęć przyrodniczych;
- opanował wiadomości i umiejętności niezbędne do kontynuowania nauki;
- rozpoznaje i nazywa podstawowe elementy środowiska przyrodniczego oraz podstawowe zjawiska i procesy;
- przy pomocy nauczyciela rozwiązuje typowe zadania o niewielkim stopniu trudności;
- przy pomocy nauczyciela korzysta z podstawowych źródeł informacji, takich jak mapa, plan, atlas, globus, fotografia, schemat lub prosty wykres;
- wykonuje proste obserwacje i doświadczenia według instrukcji;
- przy pomocy nauczyciela potrafi opisać wynik obserwacji lub doświadczenia;
- rozpoznaje podstawowe zależności pomiędzy organizmami i ich środowiskiem;
- wykazuje podstawową znajomość zasad właściwego zachowania w środowisku przyrodniczym;
- przejawia pozytywny stosunek do przyrody i podejmuje podstawowe działania na rzecz ochrony najbliższego środowiska;
- podejmuje próby współpracy podczas pracy zespołowej;
- w pisemnych sprawdzianach wiedzy i umiejętności osiąga zazwyczaj **od 31% do 50% punktów możliwych do zdobycia**.

OCENA NIEDOSTATECZNA – 1

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności określonych w wymaganiach edukacyjnych, niezbędnych do dalszego kształcenia;
- nie rozpoznaje i nie rozumie podstawowych pojęć przyrodniczych;

- nie potrafi, nawet przy pomocy nauczyciela, rozwiązać zadań i problemów o elementarnym stopniu trudności;
- nie potrafi rozpoznać i nazwać podstawowych zjawisk, procesów lub elementów środowiska przyrodniczego;
- nie potrafi korzystać z podstawowych źródeł informacji, takich jak mapa, plan, atlas lub globus, nawet przy pomocy nauczyciela;
- nie podejmuje prób wykonania prostych obserwacji i doświadczeń zgodnie z instrukcją;
- nie potrafi przedstawić podstawowych informacji wynikających z przeprowadzonej obserwacji lub doświadczenia;
- nie wykazuje podstawowego zaangażowania w proces zdobywania wiadomości i umiejętności mimo podejmowanych przez nauczyciela działań wspierających;
- nie wykazuje postępów umożliwiających kontynuowanie nauki przyrody na kolejnym etapie;
- w przypadku prac pisemnych osiąga zazwyczaj **od 0% do 30% punktów możliwych do zdobycia**.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Wymagania edukacyjne są dostosowywane do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, zgodnie z posiadaną przez szkołę dokumentacją oraz obowiązującymi przepisami.
2. W przypadku ucznia posiadającego opinię lub orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej nauczyciel stosuje odpowiednie dostosowania wymagań edukacyjnych.
3. Przy ocenianiu uwzględnia się nie tylko końcowy rezultat pracy ucznia, ale również jego **postęp, samodzielność, zaangażowanie, sposób rozwiązywania problemów oraz umiejętność wykorzystania wiedzy w praktyce**.
4. Szczególne znaczenie w nauczaniu przyrody mają:
 - obserwacje i doświadczenia;
 - zajęcia terenowe;
 - bezpośredni kontakt z przyrodą;
 - dociekanie naukowe;
 - rozwiązywanie problemów;
 - krytyczne i kreatywne myślenie;
 - współpraca i komunikacja;
 - odpowiedzialność za własne zdrowie i bezpieczeństwo;
 - odpowiedzialne korzystanie z zasobów przyrody;
 - świadomość wpływu człowieka na środowisko i klimat;
 - podejmowanie działań na rzecz najbliższego środowiska.
5. W realizacji przedmiotu przyroda wykorzystywane są również **doświadczenia edukacyjne i projekty**, które pozwalają uczniowi zdobywać wiedzę poprzez działanie, rozwijać sprawczość, kompetencje przekrojowe, umiejętności komunikacyjne i współpracę.
6. Wymagania edukacyjne mogą być aktualizowane w przypadku zmian podstawy programowej, statutu szkoły, wewnątrzszkolnych zasad oceniania lub innych przepisów prawa oświatowego.

Podstawa opracowania: obowiązująca podstawa programowa kształcenia ogólnego oraz przepisy dotyczące oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, a także statut szkoły i przyjęty program nauczania przyrody.

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA 4

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
DZIAŁ I. Okiem badacza						
1	Co to jest przyroda?	▶ wymienia zasady właściwej organizacji miejsca nauki ▶ wymienia cechy organizmów	▶ wymienia czynniki wspierające naukę ▶ określa zasady bezpieczeństwa podczas zajęć terenowych ▶ nazywa składniki przyrody żywej i nieżytwej	▶ dzieli elementy środowiska na żywe i nieżytwe	▶ posługuje się pojęciem „antropogeniczny” – wskazuje czynniki wspierające naukę i je wykorzystuje ▶ odróżnia elementy żywe od nieżytych	▶ projektuje miejsce przyjazne nauce ▶ analizuje wpływ człowieka na przyrodę
2	Jak moje zmysły pomagają poznawać przyrodę?	▶ wymienia narządy zmysłów ▶ rozpoznaje i nazywa przyrządy wspierające narządy zmysłów w poznawaniu przyrody	▶ wymienia narządy zmysłów i podaje jakim zmysłom odpowiadają	▶ ocenia, które zmysły służą do poznawania przyrody	▶ bada współpracę węchu i smaku	▶ projektuje doświadczenia badające działanie zmysłów
3	Jak nie zgubić się w terenie?	▶ rozpoznaje kompas i wskazuje, do czego służy ▶ podaje nazwy kierunków głównych (N, S, E, W) ▶ odszukuje na mapie/planie tytuł i legendę	▶ wyznacza kierunki świata za pomocą kompasu (wg instrukcji) ▶ odczytuje z legendy podstawowe znaki i wskazuje je w treści mapy	▶ określa swoje położenie i położenie obiektów w okolicy, używając kompasu ▶ posługuje się mapą/planem najbliższej okolicy (również cyfrową) ▶ wymienia kierunki pośrednie i wskazuje ich ułożenie na różny kierunków	▶ orientuje mapę za pomocą kompasu lub obiektów w terenie ▶ odszukuje na mapie wszystkie główne elementy (tytuł, legenda, treść, skala) i wyjaśnia ich rolę ▶ poprawnie określa kierunki położenia kilku obiektów względem siebie na mapie i w terenie	▶ samodzielnie dobiera najlepszą metodę orientowania mapy i uzasadnia wybór ▶ rozwiązuje zadania problemowe (np. planowanie dojścia „najkrótszą”/„najbezpieczniejszą” drogą z użyciem mapy) ▶ wykrywa i wyjaśnia typowe błędy (np. nieprawidłowe ustawienie kompasu, brak orientacji mapy) ▶ wyjaśnia, czym jest widnokrąg

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
4	Jak prowadzić doświadczenia przyrodnicze ?	- wymienia etapy prowadzenia doświadczeń przyrodniczych - nazywa próbę kontrolną i badawczą	- wyjaśnia pojęcia hipoteza, problem badawczy - prezentuje wyniki doświadczeń w postaci notatek z obserwacji - wykonuje doświadczenia wg instrukcji	- dokumentuje wyniki doświadczeń w oczekiwanej formie - porównuje i rozróżnia próby kontrolną i badawczą	- stawia i weryfikuje hipotezy - analizuje wyniki doświadczeń na podstawie prezentacji wyników	- planuje własne doświadczenia przyrodnicze - argumentuje wpływ detergentów na środowisko przyrodnicze
5	Jak oglądać mikroświat?	- nazywa szkiełka niezbędne do wykonania preparatu (podstawowe, nakrywkowe) - podaje etapy wykonania preparatu mikroskopowego, - wymienia poziomy organizacji życia	- ilustruje obraz widziany pod mikroskopem - prawidłowo wykonuje preparat mikroskopowy	- proponuje obiekty, z których można wykonać preparat mikroskopowy - planuje obserwacje mikroskopowe	- analizuje obraz widziany pod mikroskopem - przyporządkowuje obserwowany obiekt na zdjęciu/rycynie do odpowiedniego poziomu organizacji życia	prawidłowo wykonuje preparat mikroskopowy z zaproponowanych przez siebie obiektów
6	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z tematów 1–6				
DZIAŁ II. Na lądzie						
1	Z czego jest zbudowana powierzchnia Ziemi?	- wyjaśnia, czym jest skała - dzieli skały na lite, zwięzłe i luźne - wskazuje, że gleba różni się od skały	- badła podstawowe właściwości skał (barwa, spójność, twardość, odporność na wodę) wg instrukcji - korzysta z atlasu/kłucza do rozpoznawania skał (z pomocą) - pobiera próbkę gleby i opisuje jej cechy w prosty sposób	- rozpoznaje skały w najbliższej okolicy i podaje ich cechy - charakteryzuje glebę w okolicy (np. barwa, ziarnistość, domieszki) - porównuje próbkę gleby z ziemią ogrodową na podstawie obserwacji	- porównuje skały z okolicy z przykładami skał występujących w Polsce - opisuje sposoby powstawania wybranych skał (na przykładach) - podaje przykłady wykorzystania skał przez człowieka i uzasadnia je właściwościami	- wyjaśnia pojęcie litosfery i odnosi je do skał/minerałów - podaje przykłady minerałów (w tym skałotwórczych i kamieni szlachetnych) oraz ich zastosowań - wyjaśnia i uzasadnia stwierdzenie „życie zaczyna się na skale”

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
2	Jakie organizmy mogę spotkać w mojej okolicy?	- wymienia królestwa organizmów żywych - odszukuje zdjęcia i nazwy organizmów w poradnikach i kluczach	- wnioskuje o przynależności do zwierząt lub roślin na podstawie cech organizmu - klasyfikuje rośliny do zarodnikowych lub nasiennych - klasyfikuje zwierzęta do kręgowych lub bezkręgowych	- zna przykłady pospolitych gatunków roślin i zwierząt w swojej okolicy - korzysta z kluczy dychotomicznych do oznaczania roślin lub zwierząt - korzysta z aplikacji do oznaczania gatunków	weryfikuje przynależność organizmu do przypisanej grupy na podstawie jego cech budowy	tworzy listę pospolitych gatunków spotykanych okolicy
3	Jak odżywiają się organizmy?	- wymienia przystawania do sposobów odżywiania - rozpoznaje na grafice/zdjęciu organizm samożywny i cudzożywny - wymienia elementy łańcuchów pokarmowych spasiona	- wyjaśnia pojęcia: samożywność, cudzożywność - wymienia przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych - interpretuje proste sieci troficzne	- wskazuje producentów i konsumentów kolejnych rzędów w łańcuchach i sieciach troficznych - analizuje przystosowania do sposobu odżywiania organizmu okazanego na ilustracji lub okazy wg jego cech budowy	- konstruuje łańcuchy pokarmowe - analizuje sieci troficzne	projektuje proste sieci troficzne
4	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z tematów 1–3				
DZIAŁ III. W wodzie						
1	Dlaczego woda jest wyjątkowa?	- wymienia właściwości wody - wymienia stany skupienia (stały, ciekły i gazowy)	- wymienia przemiany pomiędzy stanami skupinie: parowanie, skraplanie, krzepnięcie i topienie - wyjaśnia znaczenie gęstości wody w temp. 4° C dla funkcjonowania organizmów wodnych zimą	- wyjaśnia jakim zmianom stanów skupinie ulega woda w przyrodzie – opisuje anomalię gęstości wody w temp. 0 °C - bada i opisuje właściwości stanów skupienia materii (kształt i ściśliwość) i łączy je z drobinowym modelem budowy materii	- bada i określa właściwości wody (stan skupienia, barwę, mętność, zapach) - bada tonięcie i pływanie ciał w wodzie, łącząc je z pojęciem gęstości	projektuje własne doświadczenia dotycząc wody i zmiany stanów jej skupienia

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
2	Jak wygląda życie w wodzie?	- wymienia cechy środowiska wodnego - dzieli wody powierzchniowe na płynące i stojące	- wymienia przystosowania różnych organizmów do życia w wodzie - wyjaśnia czym różni się środowisko lądowe od wodnego	- wykonuje obserwacje w terenie organizmów przystosowanych do życia w wodzie - rozpoznaje i nazywa organizmy wodne po zdjęciach/rysunkach	- porównuje wody stojące i płynące - porównuje warunki panujące w środowiskach wodnych do warunków środowisk lądowych - rozpoznaje i nazywa organizmy wodne w terenie	korzysta z dychotomicznego klucza do oznaczania roślin i zwierząt wodnych
3	Dokąd płynie rzeka?	- wskazuje na mapie rzekę i jej ujście lub źródło - rozpoznaje na ilustracjach wybrane organizmy żyjące w rzece - podaje 1–2 przykłady wykorzystania rzek przez człowieka	- wskazuje elementy systemu rzeczno: rzeka główna, dopływ, źródło, ujście - określa kierunek płynięcia rzeki na podstawie mapy - ocenia stan wody na podstawie prostych obserwacji makroskopowych próbek	- rozpoznaje w terenie lub na modelu elementy doliny rzecznej - rozróżnia składniki krajobrazu stworzone przez rzekę (np. zakola, dolina, brzegi) - omawia funkcje rzeki i jej doliny (dla przyrody i człowieka)	- charakteryzuje warunki życia organizmów w różnych biegach rzeki (górny/środkowy/dolny) - rozróżnia dopływy lewo i prawobrzeżne - omawia walory przyrodnicze wybranej rzeki	- formułuje wnioski o sposobie działania rzeki jako „rzeźbiarza krajobrazu” - proponuje działania chroniące rzekę i uzasadnia ich znaczenie - bada w terenie prędkość nurtu (z użyciem pomiaru odległości i czasu) i zapisuje wynik
4	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z tematów 1–3				
DZIAŁ IV. Wokół Ziemi						
1	Dlaczego nie widzimy powietrza wokół siebie?	- odczytuje skład powietrza z dostępnych źródeł - odczytuje z mapy internetowej stan powietrza w swojej okolicy	- wymienia właściwości tlenu i dwutlenku węgla (barwa, zapach, palność) - wyjaśnia pojęcie smog	- omawia przyczyny i czynniki sprzyjające powstawaniu smogu - rozpoznaje tlen i dwutlenek węgla po ich właściwościach	- bada właściwości (stan skupienia, barwę, rozpuszczalność w wodzie, zapach, palność) powietrza i jego wybranych składników: tlenu i dwutlenku węgla - bada i ocenia	porównuje właściwości (stan skupienia, barwę, rozpuszczalność w wodzie, zapach, palność) powietrza i jego wybranych składników: tlenu i dwutlenku węgla

					jakość powietrza w najbliższej okolicy, wyjaśnia jego wpływ na zdrowie człowieka	▶ proponuje działania ograniczające ryzyko wystąpienia smogu w swojej okolicy
--	--	--	--	--	--	---

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
2	Skąd się bierze tlen w powietrzu?	- omawia znaczenie tlenu dla organizmów żywych i środowiska - wykrywa dwutlenek węgla w wydychanym powietrzu	- wyjaśnia rolę fotosyntezy dla świata organizmów żywych - wyjaśnia rolę oddychania wewnątrzkomórkowego - analizuje na podstawie mapy, warunki dla fotosyntezy, jakie występują w różnych miejscach na świecie	- bada wpływ różnych czynników na intensywność fotosyntezy wg instrukcji - odróżnia fakty od opinii, ocenia wiarygodność źródeł, rodzaj przedstawionych dowodów oraz charakter przekazu	stawia hipotezy i problemy badawcze podczas badania wpływu różnych czynników na intensywność fotosyntezy	projektuje doświadczenia, w których można zbadać wpływ różnych czynników na intensywność fotosyntezy i oddychania tlenowego
3	Skąd się biorą chmury?	- podaje przykłady konwekcji - opisuje, że chmury powstają z pary wodnej w powietrzu - rozpoznaje na ilustracjach wybrane rodzaje chmur	- wyjaśnia na czym polega konwekcja - demonstruje powstawanie „chmury” - korzysta z atlasu/klucza do rozpoznawania chmur - dzieli chmury wg kształtu lub wysokości (podaje przykłady)	- wyjaśnia pojęcia: atmosfera - bada i opisuje konwekcję w cieczach i gazach (co się dzieje i kiedy) - wyjaśnia rolę konwekcji w powstawaniu chmur i w systemach grzewczych	- porównuje ze sobą kilka typów chmur - wnioskuję o nadchodzącej pogodzie na podstawie typów chmur - poprawnie stosuje poznane pojęcia w wypowiedzi	- wyjaśnia powstawanie bryzy morskiej - wyszukuje informacje o chmurach i krytycznie dobiera przykłady do własnej notatki - tworzy prostą instrukcję obserwacji chmur dla rówieśnika
4	Dlaczego pojawia się burza?	- demonstruje zjawisko elektryzowania obiektów - omawia zasady bezpiecznego zachowania się podczas trwania burzy	- omawia powstawanie chmury burzowej - opisuje etapy powstawania wyładowania atmosferycznego - przewiduje możliwość wystąpienia burzy na podstawie obserwacji	- wyjaśnia zjawisko elektryzowania na podstawie wzajemnych oddziaływań ładunków elektrycznych - korzysta z różnych źródeł informacji, by zdobyć informacje o burzy	- posługuje się pojęciem elektronu jako naładowanej elektrycznie cząstki elementarnej budującej materię - bada zachowanie ciał naelektryzowanych - wskazują metal połączony z ziemią, jako element umożliwiający rozładowanie ciał naelektryzowanych	- określa sposób elektryzowania pocieranych substancji na podstawie szeregu tryboelektrycznego - opisuje procesy elektryzowania ciał przez tarcie i indukcję

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
5	Skąd wiem, jaka będzie pogoda?	- wymienia składniki pogody - wykonuje prosty pomiar temperatury powietrza termometrem - podaje nazwy przyrządów służących do badania składników pogody np. barometr, wiatromierz, deszczomierz - rozróżnia opady i osady atmosferyczne	- dokonuje pomiaru wybranych składników pogody, używając właściwych przyrządów i jednostek - odczytuje z mapy aktualne dane pogodowe - wyjaśnia pojęcie ciśnienia korzystając z określeń (nacisk/odkształcanie) - rozróżnia stany skupienia opadów i osadów atmosferycznych	- wyjaśnia, czym są niże i wyże baryczne i jak mogą wpływać na pogodę - bada skutki działania siły nacisku (proste doświadczenie/obserwacja) i opisuje wyniki - omawia panujące warunki atmosferyczne na podstawie pomiarów i danych internetowych	- wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego (rozszerzalność cieplna) - podaje przykład wzajemnego oddziaływania składników pogody (np. wiatr ↔ opady ↔ ciśnienie) - opisuje zjawiska typu: mżawka/ulewa/zawieja	- wyjaśnia, jak tworzy się prognozy pogody - wskazuje na mapie miejsca ekstremalnych temperatur (najwyższe/najniższe) i interpretuje informacje - tworzy krótką prognozę dla okolicy na podstawie danych
6	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z tematów 1–5				
DZIAŁ V. Krajobrazy bliższe i dalsze						
1	Blisko czy daleko?	- mierzy odległość w terenie w linii prostej za pomocą np. kroków/taśmy mierniczej - korzysta z planu/mapy, aby wskazać dwa miejsca w okolicy - wskazuje na mapie/planie skalę mapy	- korzysta z map i planów do określenia odległości - planuje prostą trasę z użyciem mapy/planów i kompasu - odczytuje ze skali, ile razy zmniejszono odległości na mapie	- dokonuje pomiaru odległości różnymi sposobami i porównuje wyniki - podaje różnice między planem a mapą - opisuje, na co zwrócić uwagę przy planowaniu trasy	- przelicza jednostki długości w zadaniach praktycznych - wyjaśnia, jak odczytać odległości z różnych rodzajów skal - wykonuje szkic przebytej drogi z zachowaniem kierunków i podstawowych proporcji	- samodzielnie dobiera narzędzia (cyfrowe/analogowe) do pomiaru odległości i uzasadnia wybór - ocenia możliwe błędy pomiaru (np. kroki, zakręty, skala) i proponuje poprawę

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
2	Dlaczego krajobrazy są różne?	▶ rozpoznaje na ilustracjach przykłady ekosystemów naturalnych i sztuczny ▶ opisuje krajobraz najbliższej okolicy, używając prostych określeń ▶ wskazuje elementy ożywione, nieożywione i antropogeniczne krajobrazu	▶ podaje przykłady krajobrazów naturalnych i kulturowych ▶ omawia proste zależności między elementami krajobrazu ▶ podaje przykłady zmian w krajobrazie spowodowanych działalnością człowieka	▶ rozpoznaje na ilustracjach i w terenie antropogeniczne formy wypukłe i wklęsłe ▶ podaje przykłady form terenu powstałych przy udziale wody jako „rzeźbiarza” krajobrazu ▶ porównuje dwa krajobrazy podając cechy wspólne i różnice	▶ porównuje różne krajobrazy w Polsce, korzystając ze źródeł internetowych ▶ uzasadnia, jak elementy antropogeniczne zmieniają funkcjonowanie ekosystemu i krajobrazu ▶ krytycznie ocenia źródła (np. różne zdjęcia/opisy tego samego miejsca) i wyciąga wnioski	▶ tworzy pełny opis krajobrazu z logiczną strukturą (składniki + zależności + wpływ człowieka) ▶ proponuje działania ograniczające negatywny wpływ człowieka na krajobraz i uzasadnia ▶ wyjaśnia pojęcia: biotop, biocenoza i stosuje je do opisu ekosystemu
3	Czym różni się wieś od miasta?	▶ opisuje po dwie cechy krajobrazu wsi i miasta, ▶ wyjaśnia co to jest niebiesko – zielona infrastruktura ▶ wskazuje, gdzie można skorzystać ze zdjęć satelitarnych	▶ wyjaśnia, kiedy miejscowość można uznać za miasto ▶ porównuje krajobraz miasta i wsi wskazując minimum trzy różnice ▶ omawia podstawowe warunki życia w mieście i na wsi ▶ wskazuje na mapie największe miasta w Polsce	▶ podaje przykłady działań poprawiających jakość życia w mieście (zielono-niebieska infrastruktura) ▶ porównuje zdjęcia satelitarnych „kiedyś i dziś” i wskazuje zmiany ▶ dyskutuje o wpływie działalności człowieka na krajobraz stosując przynajmniej jeden argument + przykład	▶ opisuje, jak na przestrzeni lat zmieniał się krajobraz wsi i miast ▶ proponuje co najmniej dwie zmiany poprawiające komfort życia mieszkańców i uzasadnia swój wybór ▶ wymienia funkcje i korzyści zielono-niebieskiej infrastruktury, odszukuje jej przykłady w najbliższym otoczeniu	▶ samodzielnie interpretuje zdjęcia satelitarne ▶ planuje i wykonuje proste badanie terenowe (np. wpływ drzew na nagrzewanie powierzchni) oraz omawia ich wyniki ▶ tworzy krótką prezentację plakat lub infografikę „Wieś vs miasto”
4	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania z tematów 1–3				

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
DZIAŁ VI. Człowiek i przyroda						
1	Dlaczego moje ciało się zmienia?	- wymienia fazy rozwoju człowieka w porządku chronologicznym – wymienia oznaki dojrzewania - wymienia substancje uzależniające	- wymienia układy narządów budujące organizm człowieka - wyjaśnia czym jest uzależnienie - wymienia skutki uzależnień	opisuje fazy rozwoju człowieka w porządku chronologicznym	identyfikuje u siebie oznaki dojrzewania	przygotowuje prezentację na temat wpływu różnych substancji i zachowań na organizm
2	Co łączy kwiaty z kichaniem?	- wskazuje organy roślinne : korzeń łodygę i liście oraz kwiat - wskazuje na rysunku/modelu/okazie okwiat, słupek, pręcik - wymienia przykłady roślin trujących	- omawia budowę obupłciowego kwiatu rośliny nasiennej - funkcje i znaczenie kwiatu i innych organów roślinnych w życiu rośliny - wymienia objawy alergii wziewnych -wykonuje wg instrukcji preparat mikroskopowy pyłku roślin	- wyjaśnia dlaczego należy unikać spożywania nieznanych roślin - wyjaśnia pojęcie alergen - omawia sposoby przemieszczania się alergenów - rozpoznaje na zdjęciu/obrazku lub w terenie przykłady trujących roślin - wykonuje samodzielnie preparat mikroskopowy pyłku roślin	- analizuje budowę zewnętrzną rośliny na podstawie obserwacji - porównuje kwiaty traw z kwiatem i wyjaśnia, dlaczego kwiaty traw nie wabią owadów - sprawdza w kalendarzu pyleń, jakie rośliny pyłą w danym okresie roku	wyszukuje, przetwarza, tworzy i prezentuje informacje na temat przyczyn powstawania alergii wziewnych u człowieka
3	Dlaczego czasem choruję?	wymienia zwierzęta jadowite, które można spotkać w Polsce	- rozpoznaje na ilustracji zwierzęta jadowite - wymienia przykłady organizmów z przeobrażeniem i bez przeobrażenia	- wymienia drobnoustroje chorobotwórcze i łączy je z wywołowaną chorobą - wyjaśnia działanie szczepionek	- analizuje cykle rozwojowe pasożytów - analizuje kalendarz obowiązkowych szczepień	proponuje profilaktyczne działania zapobiegając chorobom zakaźnym i pasożytniczym
4	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania z tematów 1–3				